

Submit Date: 04 May 2026
Revise Date: 28 July 2026
Accept Date: 06 August 2026
Initial Publish: 12 August 2026
Final Publish: 22 December 2027

The Encyclopedia of Comparative Jurisprudence and Law

A Comparison of Ethical Principles and the Human Rights Challenges of Capital Punishment in Islam

Mohamadhosein Hamzeh¹, Morteza Barati^{2*}, Ali Rezvani³

1. Department of Jurisprudence and Principles of Islamic Law, Se.C., Islamic Azad University, Semnan, Iran

2. Department of Law, Da.C., Islamic Azad University, Damghan, Iran

3. Department of Islamic Teachings, Sha.C., Islamic Azad University, Shahrood, Iran

* Corresponding Author's Email: e.rajabi.t@gmail.com

ABSTRACT

Capital punishment, as one of the most controversial issues in different societies, particularly within Islam, has generated serious tensions between ethical principles and human rights. This article examines these challenges and offers recommendations for future research. The first proposed direction is an international comparative analysis of the judicial systems of different countries and the religious and cultural interpretations of the death penalty. Such studies may help identify the strengths and weaknesses of judicial policies and facilitate the exchange of successful experiences. The second recommendation concerns an examination of the psychological and social effects of capital punishment on offenders, victims, and their families. Such research may contribute to identifying the social and psychological harms arising from the implementation of this punishment and possible strategies for mitigating them. The role of the media in shaping public opinion regarding the death penalty also constitutes an important area for future research. These studies may provide a better understanding of how the media influence governmental policies and legislative reforms. Furthermore, the development of Islamic jurisprudence in a manner compatible with modern human rights principles and concepts may assist in identifying appropriate approaches for responding to the contemporary needs of society. Research on victims' rights may also help clarify the balance between the rights of victims and offenders and identify effective mechanisms for safeguarding these rights within judicial systems. In addition, analyzing the influence of international developments on domestic policies and examining legal reform initiatives in Islamic countries may contribute to improving judicial systems and reducing or abolishing the death penalty. Finally, a philosophical and ethical analysis of capital punishment may illuminate the existing conflicts between ethical principles and judicial laws. Such research can foster scholarly and cultural debates concerning the concepts of life, death, and justice and contribute to the formulation of more humane approaches to punishment.

Keywords: *ethical principles, human rights, capital punishment*

How to cite: Hamzeh, M., Barati, M., & Rezvani, A. (2027). A Comparison of Ethical Principles and the Human Rights Challenges of Capital Punishment in Islam. *The Encyclopedia of Comparative Jurisprudence and Law*, 5(5), 1-17.

تاریخ ارسال: ۱۴ اردیبهشت ۱۴۰۵
 تاریخ بازنگری: ۶ مرداد ۱۴۰۵
 تاریخ پذیرش: ۱۵ مرداد ۱۴۰۵
 تاریخ چاپ اولیه: ۲۱ مرداد ۱۴۰۵
 تاریخ چاپ نهایی: ۱ دی ۱۴۰۶

دانشنامه فقه و حقوق تطبیقی

مقایسه اصول اخلاقی با چالش‌های حقوق بشری مجازات سالب حیات در دین اسلام

محمدحسین حمزه^۱، مرتضی براتی^۲، علی رضوانی^۳

۱. دانشجوی دکتری فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران

۲. گروه حقوق، واحد دامغان، دانشگاه آزاد اسلامی، دامغان، ایران

۳. گروه معارف، واحد شاهرود، دانشگاه آزاد اسلامی، شاهرود، ایران

* پست الکترونیک نویسنده مسئول: mo-barati@iau.ac.ir

چکیده

مجازات سالب حیات، به عنوان یکی از موضوعات بحث‌برانگیز در جوامع مختلف، به‌ویژه در دین اسلام، چالش‌های جدی میان اصول اخلاقی و حقوق بشر را به وجود آورده است. این مقاله به بررسی این چالش‌ها و ارائه پیشنهاداتی برای پژوهش‌های آینده می‌پردازد. در این راستا، نخستین پیشنهاد تحلیل تطبیقی بین‌المللی است که می‌تواند به بررسی نظام‌های قضایی کشورهای مختلف و برداشت‌های مذهبی و فرهنگی از مجازات اعدام بپردازد. این مطالعات می‌توانند به شناسایی نقاط قوت و ضعف سیاست‌های قضایی کمک کنند و تبادل تجربیات موفق را تسهیل نمایند. دومین پیشنهاد شامل بررسی تأثیرات روانی و اجتماعی مجازات اعدام بر مجرمان، قربانیان و خانواده‌های آن‌هاست. این پژوهش‌ها می‌توانند به شناسایی آسیب‌های اجتماعی و روانی ناشی از اجرای این مجازات و راهکارهای ممکن برای کاهش این آسیب‌ها کمک کنند. نقش رسانه‌ها در شکل‌گیری افکار عمومی نسبت به مجازات اعدام نیز یکی از محورهای مهم پژوهش‌های آینده است. این مطالعات می‌توانند به درک بهتر از چگونگی تأثیر رسانه‌ها بر سیاست‌های دولتی و تغییرات قانونی کمک کنند. همچنین، توسعه فقه اسلامی در راستای تطابق با اصول و مفاهیم مدرن حقوق بشر، به شناسایی راهکارهای مناسب برای انطباق با نیازهای معاصر جامعه کمک خواهد کرد. پژوهش در زمینه حقوق قربانیان نیز می‌تواند به تبیین توازن میان حقوق قربانیان و مجرمان یاری رساند و به شناسایی راهکارهای مؤثر برای تضمین این حقوق در نظام‌های قضایی کمک کند. علاوه بر این، تحلیل تأثیرات بین‌المللی بر سیاست‌های داخلی و پژوهش‌های اصلاحات قانونی در کشورهای اسلامی می‌تواند به بهبود سیستم‌های قضایی و کاهش یا لغو مجازات اعدام منجر شود. نهایتاً، تحلیل فلسفی و اخلاقی مجازات اعدام نیز به بررسی تضادهای موجود میان اصول اخلاقی و قوانین قضایی خواهد پرداخت. این پژوهش‌ها می‌توانند به ایجاد بحث‌های علمی و فرهنگی در مورد مفاهیم زندگی، مرگ و عدالت کمک کنند و به تبیین رویکردهای انسانی‌تر در زمینه مجازات‌ها منجر شوند.

کلیدواژگان: اصول اخلاقی، حقوق بشری، سالب حیات

نحوه استناددهی: حمزه، محمدحسین، براتی، مرتضی، و رضوانی، علی. (۱۴۰۶). مقایسه اصول اخلاقی با چالش‌های حقوق بشری مجازات سالب حیات در دین اسلام. *دانشنامه فقه و حقوق تطبیقی*. ۵(۵)، ۱-۱۷.

قضایات عادلانه و احتمال خطا در صدور احکام اعدام نیز مطرح است. فرهنگ و زمینه اجتماعی هر جامعه‌ای بر برداشت‌ها از مجازات اعدام تأثیرگذار است (Hatami, 2012). در جوامع اسلامی، برخی از گروه‌ها ممکن است مجازات اعدام را به‌عنوان یک اقدام ضروری برای حفظ نظم اجتماعی تلقی کنند. این در حالی است که در جوامع غربی، این مجازات به‌شدت مورد انتقاد قرار می‌گیرد.

فقه اسلامی و مراجع دینی نقش مهمی در تبیین و اجرای مجازات اعدام دارند (Akbari Chenari & Sharafaei, 2023). تفاسیر مختلف از متون دینی می‌تواند منجر به تفاوت‌های چشمگیری در نحوه اجرای این مجازات شود. برخی فقه‌دانان به محدود کردن مجازات اعدام و بررسی دقیق شرایط آن تأکید دارند (Pourbafarani & Mahmoudian Esfahani, 2015). مجازات اعدام می‌تواند تأثیرات عمیقی بر جامعه داشته باشد. برخی معتقدند که این مجازات می‌تواند به‌عنوان یک عامل بازدارنده عمل کند، درحالی‌که دیگران بر این باورند که این مجازات تنها به خشونت و انتقام‌جویی دامن می‌زند (Farahbakhsh & Bani Hashemi Kohanki, 2019). برخی موارد خاص، مانند اعدام برای جرایم سیاسی یا عقیدتی، چالش‌های بیشتری در زمینه حقوق بشر ایجاد می‌کند. این موارد نیازمند بررسی دقیق‌تری هستند تا تأثیرات اجتماعی و اخلاقی آن‌ها مورد تحلیل قرار گیرد. درون دین اسلام، دیدگاه‌های مختلفی درباره مجازات اعدام وجود دارد. برخی از عالمان دینی بر این باورند که این مجازات باید به‌شدت محدود شود، درحالی‌که برخی دیگر آن را به‌عنوان یک اصل اساسی در حفظ نظم اجتماعی می‌دانند (Mandani & Ashouri, 2018). مقایسه مجازات اعدام در دین اسلام با سایر ادیان می‌تواند به درک بهتری از این موضوع کمک کند (Fallahi, 2010). به‌عنوان مثال، مسیحیت و یهودیت نیز نظرات خاصی در مورد مجازات‌های سنگین دارند که

مجازات سالب حیات یا اعدام یکی از موضوعات جنجالی در جوامع مختلف است که همواره توجه پژوهشگران، حقوق‌دانان و فعالان حقوق بشر را به خود جلب کرده است. در این میان، دین اسلام، به‌عنوان یک دین جامع و کامل، نظرات خاصی در مورد مجازات‌ها و به‌ویژه مجازات‌های سنگین مانند اعدام دارد. این مسئله به دلایل مختلف، از جمله تنوع تفاسیر و برداشت‌ها، به چالش‌های جدی در زمینه حقوق بشر و اصول اخلاقی منجر می‌شود (Ahmadi, 2022). مجازات اعدام در دین اسلام ریشه‌های تاریخی عمیقی دارد و در متون دینی و فقهی به آن اشاره شده است. قرآن کریم و سنت نبوی، مواردی را ذکر کرده‌اند که در آن‌ها مجازات اعدام به‌عنوان یک اقدام قانونی مطرح شده است (Sabouri Nasab et al., 2021). این مجازات به‌عنوان یک ابزار برای حفظ نظم اجتماعی و جلوگیری از جرایم سنگین در نظر گرفته شده است. از سوی دیگر، دین اسلام بر اصول اخلاقی قوی تأکید دارد که شامل عدالت، رحمت و انصاف می‌شود (Faghfour Maghrebi, 2009). این اصول به‌عنوان معیارهایی برای تصمیم‌گیری در مورد مجازات‌ها عمل می‌کنند و در این راستا، باید به این پرسش پاسخ داد که آیا مجازات اعدام با این اصول اخلاقی سازگار است یا خیر.

با گسترش مفاهیم حقوق بشر در عصر مدرن، مجازات سالب حیات به یکی از موضوعات مورد مناقشه تبدیل شده است (Ansari, 2020). سازمان‌های حقوق بشری به‌شدت به این مجازات انتقاد کرده و آن را نقض حقوق بشر می‌دانند. این انتقادات، به‌ویژه بر مبنای حق حیات و حق دفاع از خود استوار است. تضادهای زیادی میان اصول اخلاقی و مجازات اعدام وجود دارد. درحالی‌که اصول اسلامی بر عدالت و رحمت تأکید دارند، مجازات اعدام می‌تواند با این اصول در تضاد باشد (Borhani & Radmand, 2017). بحث‌هایی در مورد توانایی بشری برای

می‌تواند به مباحثات اخلاقی و حقوق بشری دامن بزند. مجازات اعدام نه تنها بر مجرمان تأثیر می‌گذارد، بلکه بر قربانیان و خانواده‌های آن‌ها نیز تأثیرات عمیقی دارد (Rahimi, 2019). این تأثیرات می‌تواند شامل آسیب‌های روانی و اجتماعی باشد که نیازمند بررسی دقیق‌تری است. رسانه‌ها نقش حیاتی در شکل‌گیری افکار عمومی در مورد مجازات اعدام دارند (Arghavani, 2017). نحوه پوشش خبری این مجازات و تأثیر آن بر نگرش‌های عمومی می‌تواند به تغییرات اجتماعی و قانونی منجر شود. بررسی تجارب جهانی در مورد مجازات اعدام و نحوه اجرای آن می‌تواند به فهم بهتر چالش‌های حقوق بشری کمک کند. برخی کشورها به سمت لغو این مجازات رفته‌اند، درحالی‌که دیگران همچنان به آن پایبند هستند.

در مباحث مربوط به مجازات اعدام، حقوق قربانیان نیز باید مورد توجه قرار گیرد (Eini et al., 2013). بررسی این حقوق و توازن میان حقوق قربانیان و مجرمان می‌تواند به تبیین بهتری از این موضوع کمک کند. دولت‌ها مسئولیت دارند تا با استفاده از اصول اخلاقی و حقوق بشری، تصمیمات مناسبی در مورد مجازات‌ها اتخاذ کنند. این مسئولیت می‌تواند شامل ارزیابی مجدد قوانین و رویه‌های اجرایی باشد. چالش‌های قانونی در زمینه مجازات اعدام و حقوق بشر باید به‌طور جدی مورد بررسی قرار گیرد (Kazemi, 2009). این چالش‌ها می‌تواند شامل تناقضات قانونی و نقص در سیستم‌های قضایی باشد. تأثیرات بین‌المللی بر سیاست‌های داخلی کشورها در مورد مجازات اعدام نیز قابل توجه است. فشارهای جهانی برای لغو این مجازات می‌تواند بر تصمیم‌گیری‌های داخلی تأثیر بگذارد. آینده مجازات اعدام در دین اسلام و دیگر جوامع نیازمند بررسی دقیق‌تری است. تغییرات اجتماعی، فرهنگی و حقوق بشری می‌تواند منجر به تغییر در نگرش‌ها و سیاست‌ها شود. گفت‌وگو و هم‌اندیشی میان عالمان دینی، حقوقدانان و فعالان حقوق بشر می‌تواند به یافتن راه‌حل‌های

مناسب برای چالش‌های موجود کمک کند (Seydi & Khodakarami, 2014). این هم‌اندیشی‌ها می‌تواند به تبیین یک رویکرد جامع و انسانی در مورد مجازات‌ها منجر شود. در نهایت، این مقاله به بررسی چالش‌های موجود میان اصول اخلاقی و حقوق بشری مجازات سالب حیات در دین اسلام می‌پردازد. هدف اصلی این است که به این سؤال پاسخ داده شود: آیا مجازات اعدام در دین اسلام با اصول اخلاقی و حقوق بشر سازگار است یا خیر؟ با توجه به تنوع دیدگاه‌ها و چالش‌های موجود، این پرسش نیازمند بررسی عمیق‌تر و تحلیل‌های دقیق‌تری است.

مبانی نظری

مجازات سالب حیات

مجازات سالب حیات یا اعدام، به‌عنوان یکی از شدیدترین و جنجالی‌ترین مجازات‌ها در نظام‌های قضایی مختلف، به معنای سلب حق حیات یک فرد به دلیل ارتکاب جرم خاصی است. این مجازات معمولاً در مواردی مانند قتل، خیانت به کشور و جرایم سنگین دیگر اعمال می‌شود. تعریف اعدام در فرهنگ‌های مختلف ممکن است تفاوت‌هایی داشته باشد، اما در کلیت خود، به‌عنوان یک اقدام قانونی با هدف تنبیه مجرم و حفظ نظم اجتماعی شناخته می‌شود (Fallahi, 2010). تاریخچه مجازات اعدام به دوران باستان بازمی‌گردد. در بسیاری از تمدن‌های باستانی، مانند مصر، یونان و روم، این مجازات به‌عنوان یک ابزار برای کنترل و تنبیه مجرمان استفاده می‌شد. در این جوامع، اعدام به‌عنوان یک اقدام عمومی و نمایشی در نظر گرفته می‌شد که هدف آن ترساندن دیگران و جلوگیری از ارتکاب جرایم مشابه بود. در طول زمان، مجازات اعدام به شیوه‌های مختلفی اجرا می‌شد، از جمله اعدام به دار آویختن، اعدام با شمشیر و روش‌های دیگر.

۱- ریشه‌های تاریخی

ریشه‌های تاریخی مجازات سالب حیات در دین اسلام نیز به دوران پیامبر اسلام و جامعه اولیه مسلمانان بازمی‌گردد. در قرآن کریم و

اخلاق، حقوق بشر و فقه اسلامی است. این بررسی‌ها می‌تواند به تبیین بهتر چالش‌ها و فرصت‌های موجود در زمینه مجازات اعدام کمک کند و به ایجاد یک رویکرد جامع و انسانی در این زمینه منجر شود.

اصول اخلاقی در دین اسلام

۱- عدالت

عدالت یکی از اصول بنیادین اخلاقی در دین اسلام است که در تمام جوانب زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان تأکید شده است (Mandani & Ashouri, 2018). قرآن کریم در آیات متعددی به اهمیت عدالت اشاره دارد و آن را به‌عنوان یکی از ویژگی‌های خداوند معرفی می‌کند. به‌عنوان مثال، در سوره نساء (آیه ۱۳۵) آمده است: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید! برای خدا به حق شهادت دهید، حتی اگر به زیان خودتان یا والدین و خویشان باشد». این آیه نشان‌دهنده اهمیت عدالت در قضاوت و رفتار اجتماعی است. عدالت در دین اسلام به معنای توزیع عادلانه منابع و فرصت‌ها، برقراری نظم اجتماعی و حمایت از حقوق افراد است. در زمینه مجازات، عدالت به این معناست که مجازات‌ها باید متناسب با جرم باشد و هیچ‌کس نباید بدون دلیل یا به‌ناحق مجازات شود (Bani Hashemi Kohanki et al., 2019). این اصل از آن جهت اهمیت دارد که به جلوگیری از ظلم و بی‌عدالتی کمک می‌کند و حس اعتماد و امنیت را در جامعه تقویت می‌نماید.

۲- رحمت

رحمت یکی دیگر از اصول کلیدی اخلاقی در دین اسلام است که بر اساس آن، مسلمانان باید در رفتارهای خود به دیگران رحمت و محبت نشان دهند (Mousavi Mirkolaei, 2012). خداوند در قرآن کریم خود را به‌عنوان «رحمن» و «رحیم» معرفی کرده است و این صفت را به‌عنوان الگوی رفتاری برای پیروانش قرار داده است. در سوره انعام (آیه ۵۴) آمده است: «و هنگامی که به سوی کسانی که ایمان آورده‌اند، بیایند، بگویند: سلام بر شما!

سنت نبوی، مواردی وجود دارد که در آن‌ها مجازات اعدام به‌عنوان یک اقدام قانونی و دینی مطرح شده است. یکی از آیات کلیدی در این زمینه، آیه ۳۳ سوره مائده است که به مجازات اعدام برای کسانی که مرتکب فساد در زمین می‌شوند، اشاره دارد (Rahimi, 2019). همچنین، در احادیث نبوی نیز مواردی از صدور حکم اعدام به‌عنوان مجازات برای برخی از جرایم ذکر شده است. در طول تاریخ، فقه اسلامی به تدریج به تدوین و تبیین شرایط و موارد استفاده از مجازات اعدام پرداخته است. عالمان دینی و فقه‌دانان با استناد به متون دینی، محدودیت‌ها و شرایطی را برای صدور حکم اعدام تعیین کرده‌اند (Akbari Chenari & Sharafaei, 2023). این شرایط شامل اثبات جرم، عدم وجود شبهه در صدور حکم و اجرای مجازات به‌صورت عادلانه است.

۲- تطور مفهومی

با گذشت زمان و تغییرات اجتماعی، فرهنگی و سیاسی، مفهوم مجازات سالب حیات نیز دچار تحولات زیادی شده است. در دوران معاصر، با گسترش مفاهیم حقوق بشر و توجه به کرامت انسانی، مجازات اعدام به‌عنوان یک موضوع مورد بحث و مناقشه قرار گرفته است (Azari & Tabatabaei Hessari, 2017). سازمان‌های حقوق بشری، فعالان اجتماعی و برخی دولت‌ها به‌شدت به این مجازات انتقاد کرده و آن را نقض حقوق بشر می‌دانند. تطور مفهومی مجازات اعدام در جوامع اسلامی نیز قابل توجه است. برخی از عالمان و فقه‌دانان به بررسی مجدد این مجازات و لزوم محدود کردن یا لغو آن تأکید کرده‌اند (Sadeghi, 2009). این تغییرات، به‌ویژه در کشورهای اسلامی که تحت تأثیر فشارهای بین‌المللی قرار دارند، مشاهده می‌شود. در برخی از این کشورها، تلاش‌هایی برای اصلاح قوانین و محدود کردن موارد صدور حکم اعدام صورت گرفته است. در نتیجه، مجازات سالب حیات به‌عنوان یک مفهوم پیچیده و چندبعدی باقی مانده است که نیازمند بررسی‌های عمیق‌تری در زمینه‌های مختلف، از جمله

پروردگارتان بر خود رحم کرده است.» رحمت در دین اسلام نه تنها به معنای محبت به دیگران است، بلکه شامل بخشش، همدردی و کمک به نیازمندان نیز می‌شود. این اصل در مورد مجازات‌ها نیز حائز اهمیت است؛ به این معنا که در مواردی که امکان بخشش و اصلاح وجود دارد، باید به جای مجازات‌های سخت، از روش‌های رحمت‌آمیز استفاده شود (Farahbakhsh & Bani, 2019; Hashemi Kohanki, 2019). این رویکرد می‌تواند به کاهش خشونت و تنش‌های اجتماعی کمک کند.

۳- انصاف

انصاف به معنای رفتار عادلانه و بی‌طرفانه در روابط انسانی است (Kargari & Tayebi, 2021). در دین اسلام، انصاف به عنوان یک اصل اخلاقی اساسی در تعاملات فردی و اجتماعی مورد تأکید قرار گرفته است. قرآن کریم به مسلمانان می‌آموزد که در قضاوت‌ها و تصمیم‌گیری‌ها باید بی‌طرف باشند و از تعصبات و پیش‌داوری‌ها دوری کنند. در سوره مائده (آیه ۸) آمده است: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید! به خدا و پیامبرش و به حق شهادت دهید و در میان مردم به انصاف قضاوت کنید.» انصاف در زمینه مجازات به این معناست که مجازات‌ها باید به‌طور عادلانه و بر اساس شواهد و مدارک معتبر تعیین شوند. این اصل به جلوگیری از ظلم و بی‌عدالتی در نظام قضایی کمک می‌کند و حس اعتماد را در جامعه تقویت می‌نماید. همچنین، انصاف به معنای توجه به شرایط و زمینه‌های فردی مجرم و بررسی امکان اصلاح و بازگشت او به جامعه نیز می‌باشد.

۴- رعایت حقوق بشر

رعایت حقوق بشر در دین اسلام به عنوان یک اصل اخلاقی بنیادی شناخته می‌شود (Akbari Chenari & Sharafaei, 2023). قرآن کریم و سنت نبوی به کرامت انسانی و حقوق طبیعی هر فرد تأکید می‌کند. در آیات قرآن، انسان‌ها به عنوان مخلوقات برتر و باارزش معرفی شده‌اند و خداوند به آن‌ها حقوقی را اعطا کرده

است. به عنوان مثال، در سوره اسراء (آیه ۷۰) آمده است: «و به یقین، ما بنی آدم را گرامی داشتیم و آن‌ها را در زمین و در دریا سوار کردیم و از چیزهای پاکیزه به آن‌ها روزی دادیم و بر بسیاری از مخلوقات خود برتری بخشیدیم.» رعایت حقوق بشر در دین اسلام شامل حقوق فردی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است. در زمینه مجازات، این اصل به معنای احترام به حق حیات و جلوگیری از هرگونه مجازات غیرانسانی یا تحقیرآمیز است (Esmaeili & Esmaeili, 2020). همچنین، این اصل تأکید دارد که هر فرد باید فرصتی برای دفاع از خود و بیان نظرش داشته باشد. به همین دلیل، اجرای مجازات سالب حیات باید با دقت و به صورت عادلانه انجام شود و تمامی جوانب انسانی و حقوق بشری در نظر گرفته شود.

چالش‌های حقوق بشری

۱- حق حیات

حق حیات به عنوان یکی از اساسی‌ترین و بنیادی‌ترین حقوق بشر در تمام معاهدات بین‌المللی، از جمله اعلامیه جهانی حقوق بشر، شناخته شده است (Ansari, 2020). این حق به هر فردی اجازه می‌دهد که از زندگی خود برخوردار باشد و هیچ‌کس نمی‌تواند به صورت غیرقانونی یا به دلایل غیرموجه از این حق سلب شود. در بسیاری از نظام‌های قانونی، مجازات اعدام به عنوان نقض این حق تلقی می‌شود. منتقدان مجازات اعدام به این نکته تأکید دارند که هیچ‌کس حق ندارد زندگی دیگری را به راحتی و بدون دلایل قوی و عادلانه سلب کند. در دین اسلام نیز حق حیات به عنوان یک حق اساسی شناخته می‌شود، اما در عین حال، مجازات اعدام برای برخی جرایم مورد تأیید قرار گرفته است (Fallahi, 2010). این امر به چالش‌هایی منجر می‌شود که در آن تعارض میان حفظ نظم اجتماعی و احترام به حق حیات وجود دارد. به این ترتیب، پرسش اصلی این است که آیا مجازات اعدام می‌تواند

دلیل، برخی کشورها به سمت لغو مجازات اعدام پیش رفته‌اند و تلاش می‌کنند تا سیستم‌های قضایی خود را اصلاح کنند.

۴- نقض حقوق بشر

نقض حقوق بشر در زمینه مجازات اعدام، به‌ویژه در مواردی که اعدام‌ها به‌صورت غیرعادلانه و به دلایل سیاسی یا اجتماعی انجام می‌شود، بروز می‌کند (Akbari Chenari & Sharafaei, 2023). سازمان‌های حقوق بشری به‌شدت به این موضوع انتقاد کرده و مواردی از اعدام‌های سیاسی، اعدام بدون محاکمه و شرایط نامناسب زندان‌ها را گزارش داده‌اند. این نقض‌ها نه‌تنها به حقوق فردی مربوط می‌شود، بلکه به تضعیف نهادهای اجتماعی و دولت‌ها نیز منجر می‌شود. در برخی کشورها، مجازات اعدام به‌عنوان ابزاری برای سرکوب مخالفان سیاسی و اعتراضات اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این موضوع به افزایش انتقادات بین‌المللی و فشار بر دولت‌ها برای احترام به حقوق بشر منجر شده است (Farahbakhsh & Bani Hashemi, 2019). در نتیجه، چالش‌های حقوق بشری مرتبط با مجازات اعدام نه‌تنها به ابعاد فردی، بلکه به ابعاد اجتماعی و سیاسی نیز ارتباط دارد و نیازمند توجه و اقدامات جدی در سطح جهانی است.

تأثیرات اجتماعی و فرهنگی

۱- نقش فرهنگ در برداشت از مجازات

فرهنگ به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده رفتارها و نگرش‌های اجتماعی، تأثیر عمیقی بر برداشت‌ها از مجازات، به‌ویژه مجازات سالب حیات دارد (Kargari & Tayebi, 2021). هر جامعه‌ای با توجه به تاریخ، دین، ارزش‌ها و باورهای خود، دیدگاه خاصی نسبت به مجازات اعدام و ضرورت آن دارد. در جوامع اسلامی، به‌ویژه در کشورهایی که قوانین اسلامی به‌طور مستقیم در نظام قضایی آن‌ها پیاده‌سازی می‌شود، مجازات اعدام به‌عنوان یک ابزار قانونی و دینی برای حفظ نظم اجتماعی و اجرای عدالت

توجیه‌پذیر باشد، یا اینکه باید به‌عنوان نقض آشکار حق حیات مورد انتقاد قرار گیرد.

۲- حق دفاع از خود

حق دفاع از خود یکی دیگر از چالش‌های مهم در زمینه حقوق بشر است. این حق به هر فردی اجازه می‌دهد تا در برابر اتهامات و مجازات‌ها از خود دفاع کند (Azari & Tabatabaei, 2017). در بسیاری از نظام‌های حقوقی، امکان ارائه دلایل و شواهد در دفاع از خود یک اصل اساسی محسوب می‌شود. در مورد مجازات اعدام، این چالش، به‌ویژه در مواردی که افراد به اعدام محکوم می‌شوند، به‌وضوح نمایان می‌شود. عدم وجود شفافیت در فرایندهای قضایی و احتمال خطا در صدور حکم، می‌تواند به نقض حق دفاع از خود منجر شود. در مواردی، افراد ممکن است به اعدام محکوم شوند، حتی اگر شواهد کافی برای اثبات جرم وجود نداشته باشد (Borhani & Radmand, 2017). این موضوع به یکی از بزرگ‌ترین انتقادات به مجازات اعدام تبدیل شده است، زیرا ممکن است افراد بی‌گناه به دلیل نقص در سیستم قضایی و عدم امکان دفاع مؤثر، به اعدام محکوم شوند.

۳- عدم قطعیت در صدور احکام اعدام

عدم قطعیت در صدور احکام اعدام یکی از چالش‌های جدی در زمینه حقوق بشر است (Sabouri Nasab et al., 2021). بسیاری از محققان و فعالان حقوق بشر بر این باورند که سیستم قضایی نمی‌تواند به‌طور کامل از خطاهای انسانی و نقص‌های قانونی مصون باشد. به‌خصوص در مواردی که شواهد و مدارک کافی وجود ندارد، احتمال صدور حکم نادرست و در نتیجه، اعدام افراد بی‌گناه وجود دارد. این عدم قطعیت نه‌تنها به ایجاد نارضایتی در میان عموم مردم می‌انجامد، بلکه اعتماد به سیستم قضایی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. همچنین، این مسئله می‌تواند به احساس ناامنی در جامعه و انتقاد از اجرای عدالت منجر شود. به همین

قربانیان ممکن است با تبعیض و فشارهای اجتماعی مواجه شوند که این مسئله می‌تواند به بروز مشکلات روانی و اجتماعی برای آنها منجر شود.

۳- نقش رسانه‌ها در شکل‌گیری افکار عمومی

رسانه‌ها به‌عنوان یکی از عوامل کلیدی در شکل‌گیری افکار عمومی، تأثیر عمیقی بر نحوه برداشت جامعه از مجازات سالب حیات دارند (Seydi & Khodakarami, 2014). نحوه پوشش خبری و تحلیل‌های رسانه‌ای می‌تواند دیدگاه‌ها و نگرش‌های عمومی را به‌شدت تحت تأثیر قرار دهد. رسانه‌ها با ارائه اطلاعات، نظرات کارشناسان و داستان‌های انسانی مرتبط با مجازات اعدام، می‌توانند به تغییر نگرش عمومی نسبت به این موضوع کمک کنند. به‌عنوان مثال، در جوامعی که رسانه‌ها به‌طور فعال به نقد مجازات اعدام و تأثیرات آن می‌پردازند، ممکن است افکار عمومی به سمت لغو این مجازات گرایش پیدا کند. در مقابل، اگر رسانه‌ها به‌طور عمده بر جنبه‌های مثبت مجازات اعدام و توجیهات قانونی آن تمرکز کنند، این مسئله می‌تواند به تقویت دیدگاه‌های حمایتی از این مجازات منجر شود (Akbari Chenari & Sharafaei, 2023). همچنین، در عصر دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی، تأثیر رسانه‌ها، به‌ویژه در شکل‌گیری افکار عمومی درباره مجازات اعدام، بیشتر شده است. پلتفرم‌های اجتماعی به کاربران این امکان را می‌دهند که نظرات و تجربیات خود را به اشتراک بگذارند و به همین دلیل، می‌توانند به‌عنوان یک ابزار مؤثر برای افزایش آگاهی و فعال‌سازی جنبش‌های اجتماعی علیه مجازات اعدام عمل کنند.

نقش فقه اسلامی

فقه اسلامی، به‌عنوان نظام حقوقی و فقهی مبتنی بر متون دینی اسلام، نقش مهمی در تعیین اصول و قواعد مرتبط با مجازات‌ها، به‌ویژه مجازات سالب حیات، ایفا می‌کند (Ahmadi, 2022). فقه اسلامی نه‌تنها به تبیین قوانین و مقررات مربوط به مجازات‌ها

شناخته می‌شود. این برداشت غالباً تحت تأثیر آیات قرآن و احادیث نبوی شکل می‌گیرد و در نتیجه، جامعه به‌طور کلی نسبت به این مجازات دیدگاهی مثبت‌تر دارد. از سوی دیگر، در جوامع غربی که بر مبنای حقوق بشر و کرامت انسانی تأکید بیشتری دارند، مجازات اعدام به‌عنوان یک عمل غیراخلاقی و نقض حقوق بشر تلقی می‌شود (Mousavi Mirkolaei, 2012). در این جوامع، فرهنگ غالب بر پذیرش مفاهیمی مانند بخشش، اصلاح و توانبخشی تأکید دارد و به همین دلیل، مجازات اعدام با مقاومت بیشتری مواجه است. این تفاوت‌های فرهنگی می‌تواند منجر به ایجاد تنش‌ها و اختلافات میان جوامع مختلف شود و در نهایت، بر سیاست‌های کلان کشوری تأثیر بگذارد.

۲- تأثیرات روانی بر قربانیان و مجرمان

مجازات سالب حیات نه‌تنها بر مجرمان، بلکه بر قربانیان و خانواده‌های آنها نیز تأثیرات روانی عمیقی دارد (Hatami, 2012). در مورد مجرمان، اجرای اعدام می‌تواند به احساسات متناقضی، از جمله ترس، عذاب وجدان و ناامیدی، منجر شود. بسیاری از مجرمان ممکن است در آخرین لحظات زندگی خود به تفکر در مورد اعمال‌شان و تأثیر آن بر دیگران بپردازند که این مسئله می‌تواند به بروز حس پشیمانی و افسردگی شدید منجر شود. از سوی دیگر، اعدام به‌عنوان یک مجازات می‌تواند برای مجرمان دیگر به‌عنوان یک عامل بازدارنده عمل کند، اما در عین حال، این موضوع به افزایش احساس بی‌اعتمادی به نظام قضایی و قوانین منجر می‌شود. از طرف دیگر، قربانیان و خانواده‌های آنها نیز با تأثیرات روانی ناشی از اعدام مواجه می‌شوند. برخی از خانواده‌ها ممکن است احساس کنند که با اعدام مجرم، عدالت برقرار شده است، درحالی‌که دیگران ممکن است احساس کنند که این مجازات نمی‌تواند درد و آسیب ناشی از فقدان عزیزشان را تسکین دهد (Ranjbaran & Seif, 2009). همچنین، در مواردی که اعدام به دلیل جرایم سیاسی یا اجتماعی انجام می‌شود، خانواده‌های

بشر و کرامت انسانی سازگار باشد، به نیازهای جامعه مدرن پاسخ دهند.

این تفاسیر مختلف می‌تواند به وجود دو دیدگاه متفاوت در مورد مجازات سالب حیات منجر شود: دیدگاه‌های سنتی که به شدت از مجازات اعدام حمایت می‌کنند و دیدگاه‌های مدرن که به دنبال کاهش یا لغو این مجازات هستند (Ranjbaran & Seif, 2009).

۲- نقش مراجع دینی و فقه‌دانان

مراجع دینی و فقه‌دانان نقش کلیدی در تبیین و ترویج اصول فقه اسلامی دارند (Kargari & Tayebi, 2021). آن‌ها با استناد به متون دینی و تفاسیر خود، می‌توانند تأثیر زیادی بر نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی در زمینه مجازات اعدام داشته باشند. این نقش به چندین صورت نمود پیدا می‌کند:

صدور فتوا: مراجع دینی با صدور فتاوا می‌توانند موضع‌گیری‌های رسمی نسبت به مجازات اعدام داشته باشند (Ahmadi, 2022). این فتاوا می‌تواند به عنوان مبنایی برای قوانین و سیاست‌های عمومی در کشورهای اسلامی عمل کند. اگر مراجع دینی به ضرورت کاهش یا لغو مجازات اعدام تأکید کنند، این موضوع می‌تواند به تغییرات قانونی و اجتماعی منجر شود.

آموزش و تربیت: فقه‌دانان با آموزش اصول فقه و اخلاق اسلامی به نسل‌های جدید، می‌توانند به شکل‌گیری نگرش‌های جدید نسبت به مجازات‌ها کمک کنند (Sabouri Nasab et al., 2021). این آموزش‌ها می‌تواند به ترویج مفاهیم انسانی و اخلاقی در نظام قضایی و اجتماعی منجر شود.

مشارکت در بحث‌های اجتماعی: مراجع دینی و فقه‌دانان می‌توانند با مشارکت در بحث‌های عمومی و رسانه‌ای، به تبیین دیدگاه‌های خود در مورد مجازات سالب حیات بپردازند. این مشارکت می‌تواند به افزایش آگاهی عمومی و تغییر نگرش‌ها نسبت به این

می‌پردازد، بلکه به بررسی و تحلیل ابعاد اخلاقی و اجتماعی این مجازات‌ها نیز می‌پردازد. در این بخش، به دو جنبه کلیدی نقش فقه اسلامی در زمینه مجازات سالب حیات پرداخته خواهد شد: تفاسیر مختلف از متون دینی و نقش مراجع دینی و فقه‌دانان.

۱- تفاسیر مختلف از متون دینی

متون دینی اسلام، از جمله قرآن کریم و احادیث نبوی، مبنای اصلی فقه اسلامی را تشکیل می‌دهند (Mousavi Mirkolaei, 2012). این متون به‌طور مستقیم به برخی از مجازات‌ها اشاره دارند، از جمله مجازات اعدام برای جرایم خاصی مانند قتل عمد، فساد در زمین و خیانت به کشور. اما تفسیر این متون و نحوه استنباط احکام از آن‌ها می‌تواند به شدت متفاوت باشد و این تفاوت‌ها تأثیر عمیقی بر دیدگاه‌ها و اعمال مجازات سالب حیات دارد.

تفاسیر مختلف از متون دینی به دلایل زیر به وجود می‌آید: اختلاف در اصول فقه: فقه‌دانان ممکن است بر اساس اصول فقهی مختلفی به تفسیر متون بپردازند. به عنوان مثال، برخی فقه‌دانان بر اهمیت نصوص دینی تأکید دارند و به تفسیر لغوی و ظاهری آیات می‌پردازند، درحالی‌که برخی دیگر به مفاهیم مقاصد شریعت و منافع عمومی توجه دارند (Farahbakhsh & Bani Hashemi Kohanki, 2019). تفاوت در شرایط اجتماعی و تاریخی: شرایط اجتماعی و تاریخی جوامع اسلامی نیز بر نحوه تفسیر متون دینی تأثیر می‌گذارد. به عنوان مثال، در جوامعی که با چالش‌های اجتماعی و اقتصادی مواجه هستند، ممکن است فقه‌دانان به سمت تفاسیر تساهل‌آمیز و منعطف‌تر حرکت کنند (Farahbakhsh & Bani Hashemi Kohanki, 2019).

قابلیت تطبیق با واقعیت‌های مدرن: فقه اسلامی باید توانایی تطبیق با تغییرات اجتماعی و فرهنگی را داشته باشد. برخی فقه‌دانان تلاش می‌کنند تا با تفسیر متون دینی به گونه‌ای که با اصول حقوق

مجازات کمک کند (Bani Hashemi Kohanki et al., 2019).

تجارب جهانی

در سطح جهانی، موضوع مجازات اعدام، به‌ویژه در دهه‌های اخیر، به یکی از مسائل کلیدی در بحث حقوق بشر و عدالت اجتماعی تبدیل شده است (Borhani & Radmand, 2017). تجربیات کشورهای مختلف و مقایسه آن‌ها با یکدیگر، می‌تواند به درک بهتر این موضوع و تغییرات احتمالی در سیاست‌های قضایی کمک کند. در این بخش، به سه جنبه مهم تجارب جهانی در زمینه مجازات سالب حیات پرداخته می‌شود: مقایسه با سایر ادیان، کشورهای لغوکننده مجازات اعدام و تأثیرات بین‌المللی.

۱- مقایسه با سایر ادیان

مجازات اعدام و برداشت از آن نه‌تنها در اسلام، بلکه در سایر ادیان نیز موضوع بحث‌برانگیزی است (Akbari Chenari & Sharafaei, 2023). در اینجا به مقایسه دیدگاه‌های مختلف در این زمینه پرداخته می‌شود:

- مسیحیت: در مسیحیت، به‌ویژه در تعالیم عیسی مسیح، تأکید بر محبت و بخشش وجود دارد. در انجیل، عیسی به بشر آموخته که «هر که از شما بی‌گناه است، نخست سنگ بر او بیفکند» (یوحنا ۸:۷). این آموزه به نوعی به نفی مجازات اعدام و تأکید بر بخشش اشاره دارد. در بسیاری از کشورهای مسیحی، به‌ویژه در اروپا، مجازات اعدام به‌طور کامل لغو شده است و دیدگاه عمومی به سمت اصلاح مجرمان و پیشگیری از جرم معطوف شده است (Fallahi, 2010).

- یهودیت: در یهودیت، مجازات اعدام در متون مقدس مانند تورات وجود دارد و برای جرایم خاصی مانند قتل عمد، زنا و خیانت به کشور تعیین شده است. بااین‌حال، تفسیرات مختلف فقهی و تاریخی در یهودیت باعث شده است که اجرای این مجازات به‌شدت محدود شود (Mandani & Ashouri, 2019).

(2018). به‌عنوان مثال، در قرن‌های اخیر، بسیاری از رهبران یهودی به این نتیجه رسیده‌اند که مجازات اعدام باید به‌طور جدی مورد بازنگری قرار گیرد و در عمل، به‌ندرت اجرا شود.

- هندویسم و بودیسم: در هندویسم و بودیسم، اصول اخلاقی و فلسفی مانند عدم خشونت (آهیمسا) و تعهد به زندگی انسانی به‌عنوان اصول کلیدی مطرح هستند. این ادیان به‌طور کلی به تأکید بر شفقت و همدردی با دیگران می‌پردازند و مجازات اعدام را به‌عنوان عملی غیراخلاقی تلقی می‌کنند (Farahbakhsh & Bani Hashemi Kohanki, 2019). در جوامع هندویی و بودایی، تمایل به جست‌وجوی راه‌های اصلاحی به‌جای مجازات‌های سخت وجود دارد.

این مقایسه‌ها نشان می‌دهد که نگرش نسبت به مجازات اعدام در ادیان مختلف به‌شدت متفاوت است و این تفاوت‌ها می‌تواند بر روی سیاست‌های قضایی کشورها تأثیر بگذارد.

۲- کشورهای لغوکننده مجازات اعدام

در سال‌های اخیر، بسیاری از کشورها به سمت لغو مجازات اعدام حرکت کرده‌اند (Farahbakhsh & Bani Hashemi Kohanki, 2019). این کشورها معمولاً به دلایل زیر اقدام به لغو این مجازات می‌کنند:

- تأکید بر حقوق بشر: بسیاری از کشورها با توجه به معاهدات بین‌المللی حقوق بشر، مانند میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، به‌ویژه بند ۶ آن که به حق حیات اشاره دارد، اقدام به لغو مجازات اعدام کرده‌اند. این کشورها به دنبال ایجاد نظام قضایی انسانی‌تر و احترام به حقوق بشر هستند (Ahmadi, 2022).

- خطاهای قضایی: کشورهایی مانند ایالات متحده آمریکا در سال‌های اخیر، به‌ویژه در ایالت‌های مختلف، به دلیل موارد متعدد از صدور احکام نادرست و اعدام افراد بی‌گناه، اقدام به توقف یا لغو مجازات اعدام کرده‌اند (Azari & Tabatabaei Hessari, 2019).

• معاهدات بین‌المللی: معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی، مانند میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، به‌طور خاص به موضوع حق حیات و منع مجازات اعدام اشاره دارند. این معاهدات به‌عنوان مبنایی برای کشورهای عضو عمل می‌کنند و بر آن‌ها فشار می‌آورند تا به تعهدات خود در زمینه حقوق بشر پایبند باشند (Farahbakhsh & Bani Hashemi Kohanki, 2019).

• تجربه کشورهای موفق: کشورهایی که موفق به لغو مجازات اعدام شده‌اند، به‌عنوان نمونه‌های موفق در سطح بین‌المللی مطرح می‌شوند. این کشورها می‌توانند به‌عنوان الگو برای کشورهای دیگر عمل کنند و به ایجاد تغییرات مثبت در نظام‌های قضایی و اجتماعی کمک کنند (Mandani & Ashouri, 2018).

• گفت‌وگوهای فرهنگی: در سطح جهانی، گفت‌وگوهای فرهنگی و اجتماعی بین کشورها می‌تواند به تبادل نظرات و تجربیات در زمینه مجازات اعدام منجر شود. این تبادل نظر می‌تواند به ایجاد یک رویکرد مشترک و انسانی در زمینه مجازات‌ها کمک کند و به کاهش مجازات اعدام در کشورهای مختلف منجر شود (Ranjbaran & Seif, 2009).

نتیجه‌گیری

مجازات سالب حیات یا اعدام، به‌عنوان یک موضوع پیچیده و چندوجهی، در بطن خود چالش‌های جدی میان اصول اخلاقی و حقوق بشری را نه‌تنها در دین اسلام، بلکه در سطح جهانی به وجود آورده است. این مقاله به بررسی این چالش‌ها و تضادها پرداخته و سعی کرده است تا از زوایای مختلف به تجزیه و تحلیل ابعاد مختلف مجازات اعدام بپردازد. در دین اسلام، اصول اخلاقی مانند عدالت، رحمت، انصاف و رعایت حقوق بشر به‌عنوان سنگ‌بنای رفتارهای اجتماعی و تصمیم‌گیری‌های قضایی شناخته می‌شوند. این اصول به‌طور طبیعی در تضاد با مجازات اعدام قرار می‌گیرند، زیرا این مجازات نه‌تنها حق حیات فرد را نادیده می‌گیرد، بلکه می‌تواند به نقض حق دفاع از خود و ایجاد عدم قطعیت در

این موضوع به افزایش نارضایتی عمومی و فشار بر دولت‌ها برای اصلاح سیستم قضایی منجر شده است.

• توجه به تأثیرات اجتماعی: در بسیاری از کشورها، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که مجازات اعدام تأثیر بازدارنده بیشتری نسبت به سایر مجازات‌ها ندارد. به همین دلیل، کشورهای مختلف به سمت استفاده از مجازات‌های جایگزین و برنامه‌های اصلاحی پیش رفته‌اند (Ranjbaran & Seif, 2009).

برخی از کشورهایی که به‌طور کامل مجازات اعدام را لغو کرده‌اند عبارت‌اند از:

- آلمان: پس از جنگ جهانی دوم، مجازات اعدام به‌طور کامل لغو شد و به‌عنوان یک اصل در قانون اساسی این کشور گنجانده شد.
- فرانسه: در سال ۱۹۸۱، مجازات اعدام توسط رئیس‌جمهور فرانسوا میتران لغو شد.
- کانادا: در سال ۱۹۷۶، این کشور مجازات اعدام را لغو کرد و به سمت نظام قضایی انسانی‌تری حرکت کرد.
- مکزیک: در سال ۲۰۰۵، مجازات اعدام به‌طور کامل لغو شد و این کشور به تعهدات بین‌المللی خود در زمینه حقوق بشر پایبند شد.

۳- تأثیرات بین‌المللی

تأثیرات بین‌المللی در زمینه مجازات اعدام، به‌ویژه از طریق سازمان‌های بین‌المللی و توافق‌نامه‌های حقوق بشری، قابل مشاهده است (Sabouri Nasab et al., 2021). این تأثیرات شامل موارد زیر می‌شود:

- فشارهای بین‌المللی: سازمان‌هایی مانند عفو بین‌الملل و سازمان ملل متحد به‌طور مداوم بر روی کشورها برای لغو مجازات اعدام فشار وارد می‌کنند. این سازمان‌ها با بررسی وضعیت حقوق بشر در کشورهای مختلف و انتشار گزارش‌های مربوط به نقض حقوق بشر، به ایجاد آگاهی عمومی و تغییرات سیاسی کمک می‌کنند (Kazemi, 2009).

صدور احکام منجر شود. چالش اصلی در اینجا این است که آیا مجازات اعدام می‌تواند با اصول اخلاقی اسلامی سازگار باشد یا خیر. از طرفی، با توجه به تغییرات اجتماعی و فرهنگی، مفاهیم مدرن حقوق بشر، به‌ویژه در زمینه حق حیات، به‌عنوان یکی از بنیادی‌ترین حقوق بشری، به‌شدت بر این موضوع تأثیر گذاشته است. انتقادات موجود نسبت به مجازات اعدام، به‌ویژه در جوامع غربی، بر اساس اصول حقوق بشری استوار است و این امر به چالش‌های جدی در زمینه اجرای این مجازات در کشورهای اسلامی منجر شده است.

فرهنگ، به‌عنوان یک عامل کلیدی، تأثیر عمیقی بر برداشت‌های اجتماعی از مجازات اعدام دارد. در جوامع اسلامی، مجازات اعدام ممکن است به‌عنوان یک ابزار قانونی و دینی برای حفظ نظم اجتماعی تلقی شود، درحالی‌که در جوامع غربی به‌شدت مورد انتقاد قرار می‌گیرد. این تفاوت‌های فرهنگی نه‌تنها بر سیاست‌های قضایی تأثیر می‌گذارد، بلکه می‌تواند به ایجاد تنش‌های اجتماعی و اختلافات سیاسی در سطح بین‌المللی منجر شود. تأثیرات روانی این مجازات بر قربانیان، خانواده‌ها و مجرمان نیز نیازمند توجه ویژه‌ای است. احساسات متناقض و آسیب‌های روحی ناشی از اجرای اعدام می‌تواند به بروز مشکلات اجتماعی و روانی منجر شود و این مسئله به‌طور مستقیم بر ساختار اجتماعی و نظم عمومی تأثیر می‌گذارد.

فقه اسلامی و تفاسیر مختلف از متون دینی در تبیین و توجیه مجازات اعدام نقش بسزایی دارند. مراجع دینی و فقه‌دانان با توجه به شرایط اجتماعی و تاریخی جوامع اسلامی، ممکن است دیدگاه‌های متفاوتی در مورد ضرورت و شرایط اجرای این مجازات داشته باشند. از یک سو، برخی فقه‌دانان بر لزوم محدود کردن و بررسی مجدد مجازات اعدام تأکید دارند و از سوی دیگر، برخی دیگر آن را به‌عنوان یک اصل اساسی برای حفظ نظم اجتماعی می‌دانند. این تنوع در تفاسیر می‌تواند به وجود دو دیدگاه

متضاد در مورد مجازات اعدام منجر شود: دیدگاه‌های سنتی که بر اجرای مجازات اعدام تأکید دارند و دیدگاه‌های مدرن که به دنبال کاهش یا لغو این مجازات هستند.

تجارب جهانی نشان می‌دهد که بسیاری از کشورها به سمت لغو مجازات اعدام رفته‌اند و این تغییرات تحت تأثیر فشارهای بین‌المللی و تغییرات اجتماعی و فرهنگی قرار دارد. سازمان‌های حقوق بشری و معاهدات بین‌المللی به‌طور مداوم بر روی کشورها برای لغو این مجازات فشار می‌آورند و در این راستا، کشورهای موفق در لغو مجازات اعدام می‌توانند به‌عنوان الگوهایی برای دیگر کشورها عمل کنند. آینده مجازات اعدام در دین اسلام و دیگر جوامع نیازمند بررسی‌های دقیق‌تری است. با توجه به تغییرات اجتماعی، فرهنگی و حقوق بشری، ممکن است نگرش‌ها و سیاست‌ها نسبت به این مجازات تغییر کند. گفت‌وگو و هم‌اندیشی میان عالمان دینی، حقوق‌دانان و فعالان حقوق بشر می‌تواند به یافتن راه‌حل‌های مناسب برای چالش‌های موجود کمک کند و به تبیین یک رویکرد جامع و انسانی در مورد مجازات‌ها منجر شود. در نهایت، این مقاله به این نتیجه می‌رسد که مجازات سالب حیات در دین اسلام با اصول اخلاقی و حقوق بشر چالش‌هایی جدی دارد و نیاز به بررسی عمیق‌تر و تحلیل‌های دقیق‌تری در این زمینه احساس می‌شود. برقراری تعادل میان حفظ نظم اجتماعی و احترام به حقوق بشر و کرامت انسانی باید در کانون توجه قرار گیرد تا بتوان به یک راهکار عادلانه و انسانی در این زمینه دست یافت.

پیشنهادهای پژوهش

پژوهش‌های آینده می‌توانند به بررسی تطبیقی میان نظام‌های قضایی کشورهای مختلف و دیدگاه‌های مذهبی و فرهنگی نسبت به مجازات اعدام بپردازند. این مطالعات می‌توانند به شناسایی نقاط قوت و ضعف سیاست‌های قضایی در کشورهای مختلف کمک کنند و به تبادل تجربیات موفق میان کشورها منجر شوند.

پژوهش‌های آینده می‌توانند به بررسی تأثیرات بین‌المللی بر سیاست‌های داخلی کشورها در زمینه مجازات اعدام بپردازند. این مطالعات می‌توانند به شناسایی چگونگی تأثیر فشارهای جهانی بر تصمیم‌گیری‌های داخلی و سیاست‌های قضایی کمک کنند.

تحقیقات در زمینه اصلاحات قانونی در کشورهای اسلامی و چگونگی تأثیر آن‌ها بر مجازات اعدام می‌تواند مفید باشد. این مطالعات می‌توانند به شناسایی نیازها و الزامات قانونی برای اصلاح نظام قضایی و کاهش یا لغو مجازات اعدام کمک کنند.

پژوهش‌های آینده می‌توانند به بررسی فلسفی و اخلاقی مجازات اعدام بپردازند و به تحلیل عمیق‌تری از تضادهای موجود میان اصول اخلاقی و قوانین قضایی بپردازند. این مطالعات می‌توانند به ایجاد بحث‌های علمی و فرهنگی در مورد معنای زندگی، مرگ و عدالت کمک کنند.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

EXTENDED ABSTRACT

Capital punishment remains one of the most controversial forms of state-imposed punishment because it directly concerns the relationship between criminal justice, moral responsibility, human dignity, public security, and the right to life. Within Islamic legal and ethical thought, the death penalty is discussed through a complex combination of Qur'anic principles, Prophetic traditions, jurisprudential interpretations, theories of punishment, and the requirements of social order. Although Islamic criminal law recognizes capital punishment for a limited category of serious offenses, Islam simultaneously emphasizes justice, mercy, fairness, repentance, forgiveness, and respect for human dignity. This dual structure has

تحقیقات بیشتری در زمینه تأثیرات روانی اعدام بر مجرمان، قربانیان و خانواده‌های آنان ضروری است. این پژوهش‌ها می‌توانند به شناسایی آسیب‌های اجتماعی و روانی ناشی از مجازات اعدام و راهکارهای ممکن برای کاهش این آسیب‌ها کمک کنند.

پژوهش‌های آینده باید به بررسی نقش رسانه‌ها در شکل‌گیری نگرش‌های عمومی نسبت به مجازات اعدام و تأثیرات آن بر تغییرات قانونی و اجتماعی بپردازند. این مطالعات می‌توانند به درک بهتر از چگونگی تأثیرگذاری رسانه‌ها بر افکار عمومی و سیاست‌های دولتی کمک کنند.

پژوهش‌های آینده می‌توانند به بررسی تطابق فقه اسلامی با اصول و مفاهیم مدرن حقوق بشر بپردازند. این مطالعات می‌توانند به شناسایی راهکارهای مناسب برای تطبیق فقه اسلامی با نیازهای معاصر جامعه کمک کنند و به ایجاد دیدگاه‌های نوین در این زمینه منجر شوند.

پژوهش‌هایی که به بررسی حقوق قربانیان و نیازهای آن‌ها می‌پردازند، می‌توانند به تبیین بهتر از توازن میان حقوق قربانیان و مجرمان کمک کنند. این مطالعات می‌توانند به شناسایی راهکارهای مؤثر برای تضمین حقوق قربانیان در نظام‌های قضایی کمک کنند.

generated an enduring question regarding whether the deprivation of life can be reconciled with the ethical foundations of Islam and contemporary human rights standards. The expansion of international human rights discourse has intensified this debate, particularly because the right to life is regarded as a fundamental and non-derogable value in modern legal systems. Advocates of abolition argue that execution is irreversible, may be imposed following judicial error, and deprives the convicted person of the possibility of rehabilitation. Supporters, however, maintain that capital punishment may protect society, preserve public order, respond proportionately to exceptionally serious crimes, and recognize the rights of victims. Consequently, the issue cannot be reduced to a

simple opposition between religious law and human rights; rather, it requires a multidimensional analysis of ethical principles, legal safeguards, jurisprudential reasoning, cultural conditions, and the philosophy of punishment (Ahmadi, 2022; Fallahi, 2010; Mandani & Ashouri, 2018; Sabouri Nasab et al., 2021).

The theoretical foundations of the discussion are formed by four central ethical principles in Islam: justice, mercy, fairness, and respect for human rights and dignity. Justice requires that criminal punishment be based on valid law, reliable evidence, procedural fairness, and proportionality between the offense and the sanction. It also demands that no person be punished arbitrarily, discriminatorily, or without a genuine opportunity to defend themselves. From this perspective, capital punishment may be ethically defensible only when the crime has been established beyond serious doubt and when the judicial process is protected from coercion, prejudice, corruption, and evidentiary weakness. Mercy, however, introduces a corrective dimension into the administration of justice by emphasizing forgiveness, repentance, reconciliation, and the possibility of moral transformation. Islamic ethical reasoning does not necessarily identify justice with maximum severity; instead, justice may be realized through restraint, pardon, compensation, or restorative responses when these measures protect both individual rights and social interests. Fairness further requires impartial judgment and careful consideration of the offender's circumstances, intention, mental condition, social background, and capacity for rehabilitation. Respect for human dignity places additional restrictions on punishment by rejecting degrading, cruel, and arbitrary treatment. Accordingly, the ethical legitimacy of capital punishment depends not only on its formal recognition in law but also on whether its application reflects substantive justice,

humane treatment, and strict procedural protection (Eini et al., 2013; Esmaeili & Esmaeili, 2020; Faghfour Maghrebi, 2009; Kargari & Tayebi, 2021; Mousavi Mirkolaei, 2012).

The principal human rights challenges associated with capital punishment concern the right to life, the right to defense, the risk of judicial error, unequal application of criminal law, and the possibility of political or discriminatory use. The irreversible nature of execution distinguishes it from all other punishments because a wrongful conviction cannot be meaningfully remedied after the sentence has been carried out. Deficiencies in criminal investigation, inadequate legal representation, coerced confessions, unreliable testimony, institutional bias, and limited access to appellate review can transform a lawful punishment into an irreversible injustice. These concerns become especially serious when capital punishment is imposed for political, ideological, religious, or broadly defined security offenses. In such circumstances, the death penalty may function not as a proportionate criminal sanction but as an instrument for suppressing opposition, controlling dissent, or reinforcing unequal power relations. The right to defend oneself is therefore inseparable from the right to life because inadequate defense may determine whether an accused person lives or dies. Moreover, the legitimacy of capital punishment is weakened when socioeconomic status, ethnicity, gender, political affiliation, or access to competent counsel influences sentencing outcomes. From a human rights perspective, a punishment of such finality requires the highest possible standards of evidence and judicial certainty. Nevertheless, no judicial system is completely immune from human error, making the continued use of execution ethically and legally problematic even where procedural safeguards formally exist (Ansari, 2020; Azari & Tabatabaei Hessari,

2017; Borhani & Radmand, 2017; Ranjbaran & Seif, 2009; Sadeghi, 2009).

The social and cultural dimensions of capital punishment demonstrate that public attitudes toward execution are not shaped exclusively by legal doctrine. Religious beliefs, historical experiences, collective understandings of justice, media narratives, political institutions, and perceptions of security all influence whether society views the death penalty as necessary, legitimate, cruel, or obsolete. In some Islamic societies, capital punishment may be understood as a religiously grounded response to grave wrongdoing and as a means of protecting the community. In other contexts, the same punishment may be interpreted as incompatible with mercy, human dignity, and the possibility of reform. Media institutions play a decisive role in constructing these perceptions. Sensational coverage of violent crimes may strengthen public demands for severe punishment, whereas reporting on wrongful convictions, the suffering of prisoners, and the psychological consequences of execution may increase support for abolition. The effects of capital punishment also extend beyond the convicted person. Victims' families may experience execution as recognition of their suffering and restoration of justice, yet some may find that it does not relieve grief or produce emotional closure. Families of condemned prisoners may experience stigma, economic hardship, psychological trauma, and social exclusion. The broader community may also be affected when punishment reinforces retaliatory attitudes and normalizes institutional violence. Thus, social assessments of capital punishment must consider its consequences for offenders, victims, families, public trust, and the moral culture of society (Arghavani, 2017; Bani Hashemi Kohanki et al., 2019; Hatami, 2012; Rahimi, 2019; Seydi & Khodakarami, 2014).

Islamic jurisprudence has a central role in determining the scope, conditions, and contemporary interpretation of capital punishment. Jurisprudential disagreement arises because legal scholars may apply different principles of interpretation, give different weight to literal texts and the objectives of Islamic law, or assess contemporary social realities differently. Traditional approaches commonly emphasize the authoritative character of scriptural provisions and the continuity of established legal categories. Reform-oriented approaches, by contrast, emphasize the objectives of the Sharia, the protection of life, avoidance of doubtful punishments, public welfare, changing social conditions, and compatibility with human dignity. These approaches may support restricting capital punishment to the narrowest possible range of offenses, strengthening evidentiary safeguards, expanding opportunities for pardon, or replacing execution with alternative sanctions. Religious authorities and jurists can influence legislation, judicial practice, education, and public opinion through legal opinions, scholarly interpretation, and participation in public debate. Comparative experience also shows that religious and legal traditions are capable of developing more restrictive approaches to execution without abandoning their normative foundations. Several countries have abolished capital punishment because of concerns about human rights, judicial error, limited deterrent value, and international obligations, while others have introduced moratoria or reduced the number of capital offenses. International institutions and human rights organizations have further encouraged states to review domestic laws and adopt more humane criminal policies. A constructive Islamic response may therefore emerge through jurisprudential dialogue, comparative legal analysis, stronger procedural guarantees, and renewed attention

to mercy, proportionality, and the protection of life (Akbari Chenari & Sharafaei, 2023; Farahbakhsh & Bani Hashemi Kohanki, 2019; Hashemnejad & Masoumi, 2018; Pourbafarani & Mahmoudian Esfahani, 2015; Van Engeland, 2019).

In conclusion, capital punishment in Islam presents a profound ethical and human rights dilemma that cannot be resolved solely by reference to the existence of legal authorization or by the unqualified application of contemporary abolitionist arguments. A balanced assessment must examine the purposes of punishment, the requirements of justice, the value of mercy, the rights of victims, the dignity of offenders, the reliability of judicial institutions, and the social consequences of irreversible sanctions. The central difficulty lies in reconciling the protection of society and recognition of serious harm with the need to prevent arbitrary deprivation of life and irreversible miscarriage of justice. The analysis indicates that the legitimacy of capital punishment becomes increasingly fragile when judicial certainty is doubtful, procedural safeguards are weak, political considerations influence prosecution, or alternative sanctions can adequately protect the public. At the same time, meaningful reform requires engagement with Islamic jurisprudence rather than treating religious law as a fixed and uniform body of rules. Interpretive flexibility, attention to the objectives of the Sharia, expanded use of forgiveness and reconciliation, and rigorous protection of defendants' rights may provide pathways toward a more humane criminal policy. Future scholarship should therefore investigate comparative judicial systems, the psychological effects of execution, the role of media, victims' rights, jurisprudential reform, international influence, and the effectiveness of alternative punishments. Ultimately, any defensible approach must preserve social order while giving the highest possible priority

to justice, human dignity, procedural certainty, and the sanctity of human life.

References

- Ahmadi, A. A. (2022). The Coherence of General Moral Principles in Islam. *Ethics Research Journal*, 15(57), 7-26.
- Akbari Chenari, A., & Sharafaei, M. (2023). A Comparative Study of the Theological Foundations of Altruism in the Abrahamic Religions. *Religious Anthropology*, 20(49), 217-236.
- Ansari, E. (2020). The Right to Change Religion: Human Rights Norms from an Islamic Perspective. *Human Rights*, 15(1), 180-201.
- Arghavani, F. (2017). China, Europe, and the Human Rights Challenges of Comprehensive Cooperation. *Politics Quarterly*, 47(4), 815-832.
- Azari, H., & Tabatabaei Hessari, N. (2017). Challenges Facing the Iranian Legal System in Acceding to Human Rights Treaties from the Perspective of International Law. *Comparative Law Studies*, 8(1), 1-24.
- Bani Hashemi Kohanki, S. A., Farahbakhsh, M., Azimzadeh, S., & Ramezani, A. (2019). Reform-Oriented Ethical Approaches to Custodial Punishments for Children and Adolescents in Iranian and English Law. *Ethical Research*, 10(2), 43-60.
- Borhani, M., & Radmand, M. A. (2017). Reductionism Regarding Capital Punishments in Iranian Criminal Law. *Rahbord*, 26(82), 307-326.
- Eini, M., Alborzi Verki, M., & Maleki, A. (2013). Respect for Life and Legislative Developments in Iran. *Islamic Jurisprudence and Law Research*, 9(33), 95-112.
- Esmaili, Z., & Esmaili, Z. (2020). *An Examination of Life from the Perspective of Islam* Festival of Outstanding Scholarly Works in Islamic Humanities: Allameh Jafari Special Award.
- Faghfour Maghrebi, H. (2009). Environmental Ethical Principles from the Perspective of Islam. *Medical Ethics*, 3(8), 11-44.
- Fallahi, A. (2010). Punishment in Islamic Criminal Law. *Judiciary Law Journal*, 74(70), 69-92.
- Farahbakhsh, M., & Bani Hashemi Kohanki, S. A. (2019). Ethical and Reform-Oriented Approaches to Custodial Punishments for Children and Adolescents in Iranian and English Law. *Ethical Research*, 10(2), 195-220.
- Hashemnejad, M., & Masoumi, S. M. H. (2018). *The Philosophy of Punishment in Islamic Law* National Conference on New Global Achievements in Education, Psychology, Law, and Socio-Cultural Studies.
- Hatami, M. R. (2012). Challenges Facing the Expansion of Islam in Africa. *Political Knowledge*, 8(1), 99-125.

- Kargari, N., & Tayebi, S. (2021). Explaining the Dimensions of Justice and Ethics from the Perspective of the Framework Principles of Islamic International Law. *Legal Civilization*, 4(8), 95-109.
- Kazemi, L. H. (2009). Islam and Contemporary Ethical Challenges. *Javidan Kherad*, 7(1), 25-51.
- Mandani, E., & Ashouri, M. (2018). An Analysis of Security-Oriented Criminal Policy in Light of Ethical Principles and Human Rights Standards. *Ethical Research*, 9(1), 183-204.
- Mousavi Mirkolaei, S. M. (2012). The Role of Human Dignity in Interpreting the Foundations of Capital Punishment. *Legal Excellence*, 4(16-17), 0-0.
- Pourbafarani, H., & Mahmoudian Esfahani, K. (2015). The Effects of the Continuation of Life in Capital Punishments in Imami Jurisprudence and Criminal Law. *Islamic Jurisprudence and Law Foundations*, 48(2), 201-224.
- Rahimi, M. (2019). Examples of Rights in Islam within Razavi Culture. *Approach to Religious Culture*, 2(8), 7-30.
- Ranjbaran, A. H., & Seif, Z. (2009). Human Rights Challenges of Human Cloning. *Private Law Studies*, 39(1), 129-156.
- Sabouri Nasab, H. A., Ashrafi, M., Shadmanfar, M. R., & Malmir, M. (2021). Challenges to the Philosophical Foundations of Punishment in Capital Sentences. *Detective*, 15(57), 47-67.
- Sadeghi, M. (2009). Protection of Pharmaceutical Inventions and Its Human Rights Challenges. *Private Law Studies*, 39(3), 193-215.
- Seydi, M., & Khodakarami, B. (2014). *Principles of Counseling and Characteristics of an Ethical Counselor from the Perspective of Islam* Congress of the Reproductive Health and Infertility Research Center,
- Van Engeland, A. (2019). Violence, Islam, and Human Rights: Is Islam a Religion of Peace or a Religion of War? *Human Rights*, 14(2), 183-205.